

УДК 378.018.1(477)

ПРОБЛЕМА ГАРМОНІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Боченко О.В., Гвоздюк Я.В., Котелевець М.А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Стаття присвячена аналізу поглядів студентів вищого навчального закладу до створення сімейних відносин у сучасному просторі.

Матеріал статті окреслює проблеми сучасної молоді родини та робить спробу здійснити педагогічну допомогу у підготовці студентів до сімейного життя.

Стаття цікава тим, що написана разом зі студентами Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, які вважають необхідним розглядання проблеми формування вищим навчальним закладом не тільки висококваліфікованого фахівця, а формування щасливої та успішної особистості, яка комфортно себе почуває не тільки на роботі, а й у сім'ї.

Ключові слова: егалітарна, традиційна, авторитарна, демократична сім'я.

ПРОБЛЕМА ГАРМОНИЗАЦИИ СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЙ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Боченко О.В., Гвоздюк Я.В., Котелевец Н.А.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

Статья посвящена анализу взглядов студентов высшего учебного заведения к созданию семейных отношений в современном пространстве.

Материал статьи определяет проблемы современной молодой семьи и пытается осуществить педагогическую помощь в подготовке студентов к семейной жизни.

Статья интересна тем, что написана вместе со студентами Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина, которые считают необходимым рассмотрение проблемы формирования высшим учебным заведением не только высококвалифицированного специалиста, а и формирование счастливой и успешной личности, которая комфортно себя чувствует не только на работе, но и в семье.

Ключевые слова: эгалитарная, традиционная, авторитарная, демократическая семья.

THE PROBLEM OF FUTURE PROFESSIONALS' FAMILY RELATIONS

Bochenko O., Hvozdiuk Y., Kotelevets M.

Kharkiv National University named after V. Karazin

The article is devoted to the analysis of institution of higher education students' views on family relations creation in the modern world.

The content of the article covers the problems of a new modern family and makes an attempt to give pedagogical help in preparation of students for family life.

The article is of special interest because it has been written in collaboration with the students of Kharkiv National University named after V.Karazin, who find it necessary to study the issue of formation by an institution of higher education not only a highly qualified specialist but also a happy and successful personality who feels comfortable both at work but and in a family.

One of the tasks of institutions of higher education is preparing of the young people for happy family life as well as for independent active working life.

To prepare the students – future institutions of higher education graduates for family life it is important to examine and realize the understanding of family by young people, their view on how it should be built and what family happiness depends on, what kind of family is of a particular interest for modern young people.

A modern family sets a number of difficult questions before young people. For example, a question about durability of love, marital compatibility, the ratio of material and spiritual values etc. In search of answers to the mentioned questions the everyday consciousness of the young turns to the experience of the older generations although this experience despite all its value doesn't always meet the new demands of the modern life. This is why scientific awareness of the process of family development and its tendencies are so important.

Having examined the questionnaires of the students of Kharkiv National University named after V.Karazin we came to the conclusion that despite the development of the modern society it is considered that the basis of a happy and strong family is love and mutual understanding and that introduction of specialized optional subjects concerning harmonization of family relations, creation of psychological-pedagogical service (a club, an organization etc.) for helping and supporting young students families in higher educational establishments are necessary.

Key words: egalitarian, traditional, authoritarian, democratic family.

Постановка проблеми: перебуваючи у стадії оновлення, сучасна вища освіта все більш орієнтується на педагогічний результат: формування успішної щасливої особистості висококваліфікованого фахівця. Чим щасливіша особистість, тим більше користі вона принесе і майбутнім поколінням і державі в цілому. Однією з ланок життя є створення дружної щасливої родини, в якій кожний почуває себе комфортно, та яка сприяє розвитку та удосконалення його особистості, тому проблема успішності як у професійному, так і у родинному просторі є дуже актуальною.

Мета: вивчити різні форми сімейних відносин; розглянути проблеми з якими стикається молода студентська родина в Україні; дослідити погляди майбутніх фахівців до відношень у сім'ї в сучасному просторі.

Вивченням проблем підготовки молоді до сімейного життя займались у різні часи такі фахівці: Реан А. А., Семенова В. Є., Шахненко В. І., Марущенко О. А., Балцевич В. А., Бурова С. М., Воднева А. К., Токтаров Г. Т., Чередниченко В. І., Навроцька Г. Г., Верещагіна Н. С., Яковлева Г. В., Панкова Л. М., Дейнега Г. Ф., Макаров В. І. та багато інших.

Сучасна історія української сім'ї та інших країн світу, в цілому пов'язана з історією усього суспільства. Вона бере свій початок з далекої давнини та переплітається з однією з найважчих та дискусійних областей науки – історією первісного суспільства. Історія родини пов'язана з становленням людини та виникненням соціуму. Не було ні спільного господарства, ні сімейного житла. Родові групи не пов'язані спільним проживанням, спільною власністю, діяльністю та виховуванням дітей. При народженні діти належали родовій громаді. Вся родова громада займалася вихованням дітей: усі дорослі жінки та чоловіки. Батько як соціальне поняття було відсутнє. Так усе, що тим чи іншим чином мало відношення до сімейного устрою, не мало ніякого відношення до родини, це лише атрибути роду.

Форми сімейного життя в усіх станових групах змінювалися поступово. О. О. Любар, М. Г. Стельмахович та Д. Г. Федоренко вважають, що сім'я є групою людей до складу якої входять: жінка, чоловік, діти та інші близькі родичі, котрі проживають разом на одній території. Сім'я на Україні мала назву рід та нараховувала приблизно, від двадцяти до тридцяти чоловік. Рід займався спільним господарством, було спільне майно, худоба. Велика сім'я придбала широке поширення з часу Київської Русі. Сини не від'єднувалися, вони займалися господарством разом, керував усім процесом хтось з старших. Ця традиція збереглася до XIV–XVI століття. Тільки з XVII сторіччя сім'я стала більш індивідуальною.

Найважливішою цінністю держави, на етапі сучасного розвитку суспільства є сім'я. Сама держава зацікавлена у збереженні свого народонаселення. Саме положення сім'ї, а також тенденції, що характеризують її стан, і є найважливішим показником справ в державі. Зв'язок сучасної сім'ї з суспільством дещо ослаб, що насамперед вплинуло і на сім'ю, і на суспільство, котре вже давно відчуває потребу в відновленні сімейних цінностей і організації практичної діяльності для підготовки, сучасної молоді до щасливого сімейного життя.

Оскільки центральною особистістю вищого навчального закладу є студент, а особливою категорією – сімейний студент, то педагогічний склад навчального закладу являє собою організаторів та керівників усього навчального процесу, виховної та громадської діяльності студентів.

Студентські сім'ї будуються та розвиваються за загальними законами. Тому багато проблем студентської сім'ї розглядаються крізь призму спільних рис сучасної сім'ї.

Головне питання, з котрим стикаються студенти, які одружуються, це матеріально-побутові труднощі. До них відноситься фінансова та житлова проблема.

Фінансова проблема. Основним прибутком студентської сім'ї є зарплата молодого спеціаліста, стипендія чи допомога на дитину; вторинний заробіток є не постійним та мінімальним. Студентська сім'я сьогодні живе в дуже складному матеріальному становищі. Велика кількість молодих людей на початку свого сімейного життя стикається з проблемами, про які вони, раніше можливо і знали, але не вирішували. Маленький бюджет, який має у своєму розпорядку сім'я, потребує значні знання у ретельності ведення домашнього господарства. Адже матеріальні труднощі студентської сім'ї часто погіршуються невмінням молоді родини розподіляти свій сімейний бюджет.

Надання кімнати у гуртожитку молодій сім'ї на пряму залежить від матеріального забезпечення вузу. Лише декілька молодих студентських сімей має змогу жити в окремій квартирі. В деяких випадках найкращим є варіант-проживання зі своєю родиною. Цей варіант не є найгіршим для молоді сім'ї, це дає змогу покращити матеріальне становище у родині, це дуже допомагає у вихованні дітей, також молоді батьки мають змогу і час для вторинного заробітку, навчання, дозвілля.

Тож проблеми які стоять на першому місці на шляху до зміцнення молоді сім'ї, це житлове забезпечення та матеріальне становище у сім'ї.

Труднощі з пошуком робочого місця для молодого спеціаліста, маленька платня, особливо на державних засадах, не задоволеність вторинним заробітком підштовхують молодих спеціалістів до пошуків роботи в іншому місті і навіть їхати за кордон. Але робота, яка пов'язана з тривалою відсутністю вдома, не дуже сприяє зміцненню сімейних відносин, створенню в ній атмосфери кохання, взаєморозуміння, доброзичливості.

Труднощі, що пов'язані з медициною. Неякісне статеве виховання молоді людини проявляється не сформованістю культури інтимних відносин між чоловіком та жінкою, неусвідомленим відношенням молодих людей до репродуктивної поведінки. Складність отримання медичної допомоги полягає в її платності, а студентські сім'ї економічно нестабільні та менш самостійні.

Проблеми психологічного характеру. До них відноситься емоційні відношення між людьми, сумісність двох різних характерів. Молодим людям доводиться звикати до індивідуальних особливостей кожного.

З народженням дитини починається новий етап у розвитку родини. У молодого подружжя змінюється об'єм вільного часу, зростає психологічне навантаження, збільшуються грошові витрати та інше. Погіршується становище тим, що перші справжні труднощі зв'язані з відповідальним періодом у закладі вищої освіти: спеціалізація, курсова та дипломна робота, перший науковий пошук та вибір направлення в роботі.

Труднощі, що пов'язані з народженням дитини, ускладнюються тим, що багато подружніх пар є невідповідними стосовно догляду за дитиною. Невміння та відсутність елементарних навичок призводить до зростання конфліктних ситуацій.

Міжособистісні відношення у родині особливо важливі для розвитку дитини. У процесі спілкування вона отримує навички спілкування, мислення, предметних дій. Розвиток дитини знаходиться в залежності від індивідуальних особливостей членів сім'ї. Діти орієнтуються на батьків, як на образ власних дій. Тому дуже важливою є поведінка, образ та дії дорослих.

Наступною, не менш важливою проблемою, є конфлікти. У період шлюбної адаптації формуються загальне уявлення подружжя про шлюб та родину. Суперечки в молодій сім'ї відбуваються саме через наявність у молодого подружжя уявлення про сімейне життя.

Студентська родина потребує комплексної психолога-педагогічної підтримки, але, на жаль, як правило, така робота в вузах не проводиться.

Основною метою психолога-педагогічної підтримки є створення педагогічних та соціально-психологічних умов, необхідних для комфортного розвитку щасливої студентської сім'ї в стінах вузу, а також надання можливості для здійснення учбової діяльності та її активної участі в культурно-дозвільному житті вузу.

Однією з проблемних задач, що стоять перед вищими навчальними закладами, є підготовка молодих людей не тільки до самостійного, активного та трудового життя, але й щасливого сімейного.

Сучасна педагогічна наука, в цьому плані, не завжди враховує вимоги, що пред'являє суспільство до молоді у сучасному світі. Якщо профорієнтаційна робота ведеться у середній школі, то питання підготовки молоді до сімейного життя у вищій школі змушує бажати кращого.

Для того щоб підготувати студентів, майбутніх випускників вищих навчальних закладів до сімейного життя, потрібно розібратися та усвідомити, що ж означає для сучасної молоді сім'я, як на їх думку вона повинна будуватися, та від чого залежати сімейне щастя. На який вид родини більше зверне увагу сучасна молодь.

Сучасна сім'я ставить перед молодими людьми ряд складних питань, наприклад про довговічність кохання, подружньої сумісності, співвідношення матеріальних

та духовних цінностей та інше. В пошуках відповіді на ці питання буденна свідомість молоді звертається за досвідом старших поколінь, однак, цей досвід при всій своїй цінності, не завжди відповідає новим умовам сучасного життя. Ось чому необхідно наукове усвідомлення процесу розвитку сім'ї та його тенденції.

Сім'я найважливіший феномен, котрий супроводжує людину на протязі життя. Значимість та її вплив на особистість людини, її складність, обумовлює велику кількість різних шляхів до вивчення сім'ї, а також визначень, котрі ми зустрічаємо літературі. Предметом вивчення є сім'я як соціальний інститут, мала група чи система взаємовідносин. А.А. Реан доктор психологічних наук вважає, що у сучасної молоді сім'я займає перше місце. Також було встановлено, що більшість з них вважають, що необхідно спеціально готувати молодь до сімейного життя. При цьому тільки третина з опитаних, вважають що це потрібно робити спеціальним курсом в вузі по питанням сім'ї та сімейного життя.

У дослідженнях В. Семенова встановлено, що для більшості молоді нинішня, родинна сім'я не є орієнтиром та образом для них, що найбільший вплив на молодь в процесі виховання надає мати. Батько, займає друге місце. Родина незмінно входить у трійку найбільш важливих цінностей для сучасної молоді. Виходячи з цього можна сказати, що найголовнішими цінностями сучасної молоді є: сім'я, друзі, здоров'я.

Традиційно родину ми можемо розділити на декілька видів:

– Егалітарна сім'я – це рівноправ'я полів, рівноправ'я чоловіка та жінки, сексуальне рівноправ'я-концепція, що припускає досягнення рівності у правах між чоловіком та жінкою у сімейних та інших відношеннях, комфорт та щасливе життя дітей.

– Традиційна – це сім'я, до складу якої входить двоє людей, чоловік та жінки, які офіційно зареєстрували свої відносини та спільно виховують дітей. Традиційний уклад сім'ї має на увазі повне верховенство чоловіків, розподілення обов'язків на суто чоловічі, та суто жіночі, одноосібне прийняття рішень.

– Демократична сім'я – цей тип родини вважається найприйнятнішим у 21 сторіччі, тому що він враховує потреби та інтереси усіх членів родини.

– Демократична сім'я – це умовний зв'язок правил, котрі прийнятні як для чоловіка та жінки, так і для їх дітей.

– Авторитарна сім'я – зустрічаються авторитарні сім'ї дуже часто, тут чоловік (патріархат) чи жінка (матріархат) має абсолютну владу над іншими членами родини. У випадку авторитарної сім'ї немає такого поняття як рівність.

Також існують і більш сучасні види сімей:

– Полігамні сім'ї – до складу яких входить наприклад, один чоловік та багато жінок (багатоженство) чи одна жінка та багато чоловіків (поліандрія). З'єднання багато жінок та багато чоловіків має назву багатосторонності.

– Ендогамні – коли подружжя з одного суспільства.

– Екзогамні – подружжя з різних громад. Наприклад, чоловік мусульманин, а жінки християнка.

Для того, щоб дізнатися як студенти вищої школи відносяться до сімейних відносин, нами було проведено письмове анкетоване дослідження студентів з першого по п'ятий курс факультету радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. У дослідженні прийняли участь 62 студента. Дослідження проводилися анонімно. Були запропоновані анкети з наступними питаннями:

1. Як Ви вважаєте, що таке сім'я ?
2. Ваше відношення до браку ?
3. В якому віці Ви плануєте побратися ?
4. Як Ви вважаєте, чи можливий шлюб в студентські роки ?
5. Як Ви ставитесь до «вільних» (сексуальних) відносин між чоловіком та жінкою?
6. Як Ви вважаєте, з якими труднощами стикається сучасна молода родина?
7. На Вашу думку, на чому засновується міцна родина?
8. Чи вважаєте Ви кохання та демократичні відносини у родині необхідною умовою для створення щасливої сучасної родини?
9. Чи збираєтесь Ви мати дітей у подружньому житті? Якщо так то скільки?
10. Чи ходили б Ви на факультативи з такими назвами як: «Основи сімейних відносин», «Основи догляду та виховання дітей»?

Після обробки отриманих даних маємо такі результати:

1. На питання, що таке сім'я, відповідали наступним чином: 10% – казали що «це соціальний осередок суспільства»; 29% – відповіли, що «родина це коли двоє людей, які кохають один одного, живуть разом»; 61% – відповів що родина це «коли є мати, батько та дитина».

2. Позитивно віднеслися до браку 35% студентів. Негативно – 15%. Також 50% – утрималися від відповіді.

3. 47% – студентів вважали, що найкращій вік для одруження це 25 років. 23% – вважали що спочатку треба «міцно триматися на ногах, заробляти й мати змогу жити окремо

від своїх батьків», де у віці 40 років. 30% – студентів утрималися від відповіді. Тобто середній вік для вступу у шлюб 25–40 років.

4. Відношення студентів до шлюбу в студентські роки було розділено: 15% - за, проти - 40%, не відповіли на це питання – 45%.

5. За «вільні відносини» були – 23 %, проти – 32% студентів, 45% – не відповіли на це питання.

6. Складності, з якими зустрічається молода родина, були розділені: матеріальні – 32%, житлові – 50%, побутові – 18%.

7. 96% – студентів відповіли, що «міцна родина» ґрунтується, на взаєморозумінні та прийнятті люблячої людини такою якою вона є. 4% – студентів не відповіли на це питання.

8. Кохання як необхідна складова для створення родини, вважають – 70% студентів, 30% – вважають, що кохання не обов'язково.

9. 25% – студентів бажають завести одну дитину, 60% – вважають, що дітей буде стільки, скільки їх буде, і 15% – сказали про те, що вони взагалі не бажають мати дітей.

10. 96% – студентів відповіли, що вони відвідували би факультативи такого плану. Такі факультативи необхідні для вищих навчальних закладів. І лише 4% – утрималися від відповіді.

Проаналізувавши анкети студентів Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, можна зробити висновки, що більшість студентів вважають:

1. Щаслива родина є основою розвитку як особистості так і суспільства .
2. Майбутні фахівці відкидають зовсім авторитаризм та збираються влаштовувати свої сімейні відносини тільки на демократичних засадах.
3. Не дивлячись на сучасний розвиток суспільства, для багатьох молодих людей основа, на якій потрібно будувати щасливу сім'ю, є кохання.
4. Багато студентів вважають, що їм необхідна допомога для розвитку щасливих сімейних відносин.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук А. И., Шинкарева Л. В., Иванова Т. И. К вопросу о подготовке студентов вуза к семейной жизни. *Сибирский педагогический журнал*. 2011. №3. С. 138–148.
2. Реан А. А. Отношение молодежи к институту семьи и семейным ценностям. *Национальный психологический журнал*. 2016. № 1(21). С. 3–8.
3. Кравченко А. И. Глава 16: Семья и брак. *Социология*. Москва : Проспект, 2010. С. 272–352, С. 544.
4. Заиграева Н. В. Актуальные проблемы подготовки современной молодежи к семейной жизни. *Современные проблемы высшего образования* : Материалы

VII Международной научно-методической конференции. Юго-Зап. гос. ун-т. Курск, 2015. С. 223–228.

5. Андреева Т. В. Семейная психология : учебное пособие. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 244 с.

6. Коряковцева О. А., Рожков М. И. Комплексная поддержка молодой семьи: учеб.-метод. пособие для студентов вузов. 2008. С. 213.

7. Ковалев С. В. Подготовка старшеклассников к семейной жизни. Москва, 2007. С. 315.

8. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української педагогіки. Київ, 2006. 447 с.

9. Світленко С. І. Світ модерної України. Днепропетровськ, 2007. 457 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Брик Т.О., Григорова І.Г.

Харківський національний університет Повітряних Сил імені І. Кожедуба

У статті проводиться аналіз особливостей професійно-орієнтованого вивчення іноземної мови курсантами ВЗВО. Автори зазначають необхідність застосування особистісного підходу, який дає можливість сформувати новітню парадигму вищої військової освіти, яка спрямована на реалізацію ідей гуманізації, гуманітаризації та інформатизації, що веде за собою загальну гармонізацію та фундаменталізацію системи навчання у військових навчальних закладах. Зроблено висновок, що предметом вивчення стає мова не лише як лінгвістичне явище, а й як мовленнєва діяльність, в яку входить і соціокультурний аспект, результатом застосування якого є пізнання світової культури в цілому.

Ключові слова: майбутні офіцери, іноземна мова, стандарти НАТО, професійний розвиток.

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КУРСАНТОВ ВОЕННЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Брик Т. О., Григорова И. Г.

Харковский национальный университет Воздушных Сил имени И. Кожедуба

В статье проводится анализ особенностей профессионально-ориентированного изучения иностранного языка курсантами ВВУЗ. Авторы отмечают необходимость